

Ples na «peklenskem vrtiljaku»

Nauki o poteku in zaključku bitke za ohranitev finančnega kritja potreb slovenske manjšine v finančnem zakonu in državnem proračunu

O tem, da je senat pred nekaj dnevi soglasno (a samo formalno soglasno) odobril popravek, ki obnavlja ukinjeno postavko za kritje potreb slovenske manjšine v finančnem zakonu in državnem proračunu (ter triletnem finančnem programu do leta 1990), so se razpisali že vsi. Zato naj mi bo dovoljeno, da razpredem nekaj misli glede načina, kako je do tega prišlo in kaj sedaj naprej.

Spoznanje, da je vlada v svojem prvem osnutku finančnega zakona prezrla potrebe slovenske manjšine je najbrž bila hladna prha za vse. Predvsem zato, ker se niso vsi sprijaznili s spoznanjem, da nas oblasti izsiljujejo s finančnim položajem naših kulturnih ustanov, da bi nas «omehčale» in prisilile, naj sprejmemo delne, nenačelne rešitve, oziroma, da se odpovemo (vsaj za daljše obdobje) zahtevi po globalnemu zaščitnemu zakonu. Nasprotno, ta logika je že prodrla tako globoko, da so

v manjšinski sredini že potekali spori o porazdelitvi finančnih podpor, pa čeprav brez krčmarja.

Vztrajali smo (in bomo), da je finančno kritje v prvi vrsti namenjeno kritju stroškov, ki bi nastali iz odobritve globalnega zaščitnega zakona. To svoje prepričanje smo komunisti potrdili tudi s tem, da smo pravočasno predložili svoj zakonski osnutek, medtem ko tega še niso storile druge stranke.

Socialisti, ki niso predložili svojega zakonskega osnutka (ga samo napovedujejo), pa so v osnutku zakona o razvoju gospodarskega sodelovanja na mejnih področjih Furlanije-Juljske krajine predvideli celovito izkoriščenje nekdanje postavke v prid Slovencem v Italiji in Italijanom v Jugoslaviji. Nekaj podobnega so predvideli tudi demokristjani, v osnutku, ki so ga natiskali v senatu.

Komunisti nismo nikoli osporavali točke, predvidene tudi v naših zakonskih osnutkih, da se manjšinama na meji prizna vloga posrednika kulturnih vrednot in torej ustrezno podpre. Vendar si nismo nikoli predstavljali, da bi to lahko predstavljalo «alternativo» globalni zaščiti.

Prav tako nismo bili navdušeni nad predlogom, naj bi izdelali nov zakon, samo za finansiranje kulturnih ustanov v krizi, ki bi ga parlament odobril po hitrem postopku. Strinjali smo se z očetov tistih, ki so bili mnenja, da nam hočejo zaščititi «status quo» in še to samo na področjih, ki so «interna» manjšini in torej ne bodejo v oči italijanskih nestrpnih, od katerih si nekatere vladne stranke pričakujejo podporo na pomladanskih upravnih in deželnih volitvah. Spraševali smo se tudi, ali ni za odobritev takega zakona potrebna skoraj tolikšna dobra politična volja, kot za zaščitni zakon?

Kljub vsemu smo sklenili, da nadaljujemo bitko na vseh frontah, čeprav je bila v sami manjšini in v političnih sredinah precejšnja zmešnjava o ciljih te bitke.

Ta zmešnjava, oziroma nerazčiščeni pojmi o tem, kaj storiti, so botrovali tudi dokajšnji pasivnosti, celo ravnodušnosti, s katero je večji del naše javnosti sprejel vest o črtanju finančne postavke. O določeni zavzetosti, vsaj proti koncu bitke, pričajo le brzojavke in redke izjave, ki so našle pot do javnih občil.

Brez odziva, vsaj v naših organizacijah, je ostal tudi poziv slovenskih komunistov, naj bi se tokrat javno in vidno pridružili splošni stavki za spremembo finančnega zakona. Pač pa so se pozivu dobro odzvali naši ljudje, predvsem mladina, ki je s svojimi transparenti dokazala, da «travniški duh» še živi, posebno še ob koroškem zgledu.

Pri tem velja omeniti (kot vezni člen med mobilizacijo in parlamentarno tak-

V nedeljo je bila na openskem strelišču slovesna proslava, da bi počastili spomin Pinka Tomažiča, Viktorja Bobka, Ivana Ivančiča, Simona Kosa in Ivana Vadnala. Na proslavi sta govorila tovariša Igor Tuta in Ugo Poli.

tiko) tiskovno konferenco Slovencev videmske pokrajine, ki so s svojo pobudo prisilili nekdanjo enotno delegacijo, da je našla svojo strnjeno, kljub odsotnosti ene izmed «odločilnih» komponent (v Vidmu so namreč bili odsotni slovenski predstavniki PSI, medtem ko so se tiskovne konference udeležili socialistični poslanci iz Furlanije).

Tem razmeram moramo dodati vzporedno, parlamentarno bitko senatne skupine KPI. Cilj te bitke je bil utemeljiti nujnost spremembe finančnega zakona in razširiti krog zaveznikov, da se vlado prisili, da sprejme naš predlog.

Na seji vseh parlamentarcev naše dežele, ki jo je sklical predsednik deželne vlade Biasutti (KD) je bil sestavljen seznam nujnih sprememb finančnega zakona, ki zadevajo našo deželo. V tem okviru je bilo dogovorjeno, da bo zahteval od vlade tudi obnovitev naše postavke.

Zadovoljivo je spoznanje, da je bila izmed vseh zahtev sprejeta v parlamentu samo ta o naši manjšini. Najbrž zato, ker prevladuje v italijanskih političnih krogih spoznanje, da je manjšinska problematika pravzaprav edina specifična avtonomije Furlanije-Julijske krajine.

Že od samega začetka je naše zahteve in pričakovanja izmed socialistov najbolj prepričljivo podprl furlanski senator Castiglione, ki pripada strankini levi in je v vladi podtajnik za pravosodje. Senator Castiglione je naše zahteve podprl tudi v prejšnjih letih, ko je sodeloval s tov. Jelko Gerbec.

Vendar je bila glavna zapreka vztrajna trditev ministra Amata (PSI), da nima smisla vztrajati pri specifični postavki v finančnem zakonu, češ, da «bomo denar dobili tako ali drugače». Zaman

SKGZ je v petek 4. t.m. priredila v Kulturnem domu prigrčen sprejem, da bi primerno počastila osemdesetletnico slikarja Lojzeta Spacala. Spacalu so čestitali prijatelji in ljubitelji umetnosti. Čestitkam se pridružuje uredništvo Dela.

je bilo dokazovanje, da ne gre samo za denar, pač pa predvsem za obvezo o uresničevanju ustavnega določila o zaščiti manjšine s posebnimi normami, torej zaščitnim zakonom. Seveda je bila razlika Amatu jasna, saj je po poklicu docent ustavnega prava! Amato je trmasto zagotavljal, da bomo denar za naše ustanove dobili iz zakona o mejnem sodelovanju, za kar je v finančnem zakonu predvidena triletna postavka 300 milijard lir. Bob ob steno dokazovanje, da je to nekaj drugega, medtem ko bi specifična postavka pomenila kritje zaščitnega zakona.

Vendar se je v določenem trenutku nekaj zapletlo tudi s tem zakonom o

mejnem sodelovanju, v katerega je marsikdo polagal velika upanja. Hiter postopek sprejemanja zakona z že usklajenim besedilom iz prejšnje zakonodajne dobe, je namreč zaustavila sama vlada, točneje Amato podtajnik in sodelavec Sacconi (PSI), ki je v pristojni poslanski komisiji napovedal vladni predlog. Poslanci in senatorji iz naše dežele so tedaj ugotovili, da se zadeva zavlačuje. Eden izmed demokrščanskih zagovornikov vladne pobude za manjšinsko zaščito je moral odkrito priznati, da napoved vladnega zakona običajno pomeni, da iz te moke ne bo kruha.

Medtem pa se je ples na peklenskem vrtiljaku, kot je razpravo o finančnem zakonu imenoval sam minister Amato, nadaljeval. V proračunski komisiji je bil naš popravek zavržen, v senatni zbornici pa se je krog zaveznikov medtem širil. Pri tem gre omeniti tudi dejstvo, da je komunistična opozicija v senatu bila zelo agresivna in je večkrat potisnila vlado in vladno večino v zadrego, odobrila spreminjive popravke in krepko segala po finančnem zakonu. Minister Amato in vladna večina so v določenem trenutku pristali celo na pogajanja s KPI, da bi uglasili nasprotja in potisnili zakon do konca. Vladni večini se je namreč poznala šibkost, kar je bila posledica nedavne vladne krize, rastočim sporom med demokristjani in spoznanju, da je nova, tokrat resna vladna kriza takoj za vogalom Novega leta ali po pustu... V teh pogojih je bila krčevita obramba prvotnega besedila finančnega zakona pravi nesmisel. Tega se je zavedel tudi minister Amato, ki je v določenem trenutku (po prvih hujših porazih med parlamentarnimi glasovanji) postal bolj prožen in dosegljiv za dogovarjanje.

Slovenski deželni zavod za poklicno izobraževanje je v četrtek 3. decembra priredil svoj 7. delovni občni zbor. Predsednik SDZPI Josip Tavčar in ravnateljica Tamara Blažina sta z zadoščenjem povdarila, da se zavod skokovito razvija, letos bo na primer priredil kar 18 tečajev.

V petek 27. novembra je krožek «Che Guevara» priredil srečanje s pisateljem Guidom Magrisom, da bi tudi tržaški publiki predstavili knjigo Donava. O knjigi in o njenem avtorju je spregovoril literarni kritik Unità in Rinascite Bruno Schacherl.

Priznati gre, da je taktika širjenja zavezništva obrodila svoje sadove. Prvi so spreminjevalni predlog KPI podprli demoproletarci s svojim edinim predstavnikom. Sledila je solidarnost manjšinskih strank, v imenu katerih je popravek podpisal sen. Dujany. Pomemben je bil tudi podpis sen. Gaetana Arfèja, pristaša neodvisne levice, ki je znan po vsej Evropi kot avtor pomembne listine o pravicah narodnih in jezikovnih manjšin. Končno je popravek podpisal, za socialistično skupino, tržaški senator Agnelli. Podtajnik Castiglione kot član vlade namreč ne sme podpisovati takih aktov.

V nasprotju s stališči predsednika deželne vlade Biasuttija, ki se je zavzemal za odobritev spreminjevalnega predloga o kritju potreb slovenske manjšine, brez zmešnjav z italijansko manjšino v Jugoslaviji, kateri nudi podpore zunanje ministrstvo iz osimskih skladov, pa so med razpravo zapletli vso zadevo demokristjani iz naše dežele. Njihov glasniki je bil sen. Toth, ki je dalmatinski begunec in je baje povezan s tržaško KIJ.

Sprožili so, dokaj demagoško, problem italijanske skupnosti v Jugoslaviji, kateri niso bila zagotovljena zadostna sredstva in je zato morala Unija Italijanov celo prekiniti svoje delo. To je z ostrino poudaril tudi tržaški socialist Agnelli v svoji izjavi.

Seveda so bili ti akcenti v marsičem hinavski. O tem priča predvsem dejstvo, da je prav KPI prva sprožila z interpelanco to vprašanje. Vlada je imela torej dovolj časa, da prouči zadevo in po potrebi zviša podporo svoji italijanski manjšini za mejo ali pa da poseže pri jugoslovanskih oblasteh in jih opozorijo na njihove osimske in ustavne obveze. V zunanje-politični komisiji pa so komu-

nisti zahtevali, naj se italijanski skupnosti zviša podpora. V ta nemen je bila odobrena tudi resolucija. Če bi sestavljali finančnega zakona upoštevali ta stališča in priporočila bi tudi izražena skrb za italijansko manjšino bila iskrena.

Za zagotovitev večjih podpor italijanski manjšini v Jugoslaviji, ki prejema letno 2 milijardi in pol lir preko «Ljudske univerze» v Trstu iz skladov zunanjega ministrstva, bi se vlada lahko poslužila popravka k ustrezni osimski postavki. Spreminjanje namembnosti naše obnovljene postavke pa je bil le nov poskus vnašanja zmešnjave in dvoumnosti, da se lahko nadaljuje izsiljevanje Slovencev z znanim vprašanjem, ali hočejo jajce ali kokoš, denar takoj ali zaščito jutri.

Seveda smo bili prisiljeni sprejeti kompromis, ki je sad parlamentarne bit-

ke in razmerja sil. KPI ima v senatu komaj četrtno članov in mora računati z močjo ostalih, če se noče zadovoljiti samo s protestiranjem in oporekanjem. Vendar je kompromis v marsičem dober, saj obnavlja že obstoječo postavko s kritjem, nakazuje pa vsaj teoretično možnost ločevanja pristojnosti za obe manjšini, saj jih pripisuje «raznim upravam», v preteklosti pa je bilo vse v pristojnosti notranjega (sic!) ministrstva.

No, in kaj sedaj? Iz izjav posameznih komponent naše skupnosti je mogoče sklepati, da dilema o srednjeročni in dolgoročni strategiji manjšine ni bila razčiščena. Morda bo skorajšnji občni zbor SKGZ k temu prispeval nekaj jasnosti. Vsekakor se zdi, da se nekateri izrekajo za globalno zaščito, čeprav ne odklanjajo možnosti postopnih in delnih rešitev, če so te nekako povezane in prepletene s postopkom sprejemanja zaščitnega zakona. Drugi bi pristali na politiko «zaporednih rokov»: najprej reševanje finančne stiske slovenskih ustanov, nato pa razprava o globalnem zakonu. Tretji pa so iz svoje izjave že opustili sklicevanje na zaščitni zakon, čeravno je njihova stranka prav med vidensko konferenco ponovno napovedala svoj obnovljen osnutek.

Osebnost sem prepričan, da moramo z vsemi železi v ogenj, vendar lahko sprejmemo samo logiko smiselnega povezovanja in vzporednega reševanja problemov. To pa pomeni, da je nedopustno razpravljati o kakem posebnem zakonu o finansiranju slovenskih kulturnih ustanov, dokler ne bodo predloženi v parlamentu osnutki vseh strank za zaščito slovenske manjšine in ne bo v pristojni komisiji oblikovan ožji odbor za usklajevanje besedil. Skratka, ko bo stekel postopek osvajanja zaščitnega zakona in bo postalo jasno, da nismo postavljeni pred dilemo, ali naj se odpo-

V petek 4. decembra v Prosvetnem domu na Opčinah so SKD Tabor, Knjižne izdaje pri ZTT in Združenje Italija - ZSSR priredili srečanje s skupino sovjetskih literatov. Vprašanjem občinstva so brez dlak na jeziku odgovarjali pisatelj Jurij Andropov, pisatelj in literarni kritik Viktor Čalmajev in načelnica za tujo književnost pri založbi Raduga Nina Litvinec.

vemo zaščititi za denar, bodo sprejemljive tudi delne rešitve, ki naj uredijo položaj kulturnih ustanov za polpreteklo obdobje in tisto prehodno obdobje, ki ga terja parlamentarni «iter» zaščitnega zakona.

Vendar bi bilo vse to razpravljanje brezpredmetno, če bi bitko za zaščito pravic naše manjšine zreducirali na volilno taktiko povezovanja z različnimi tekmeči, osebnostmi ali strankami, ki se

pojvajo v naših vsakodnevnih scenarijih tržaškega in deželnega političnega odra. Posebno še v trenutku, ko so na delu sile, ki si obetajo politične obresti tudi od politike narodne nestrpnosti ali razkrajanja deželne enotnosti, bi bilo tako zgolj taktično povezovanje za našo manjšino usodno.

Potrebno je, da sprejememo koroški zgled in kombiniramo dolgoročno stra-

tegijo širjenja demokratičnih zavezništva s taktiko političnega dogovarjanja in hkratne široke mobilizacije naših ljudi, da bo iz manjšine prihajal močan borben pritisk. To pa terja predvsem obnove enotnosti naše manjšine na osnovah vsebinske jasnosti, brez katere je tudi mobilizacija ljudi v boju le prazna fraza ali pa samo pobožna želja.

St.S.

Sekcija KPI iz Doline
prireja

5 DNEVNO POTOVANJE NA MADŽARSKO TER SILVESTROVANJE V BUDIMPEŠTI

I. DAN - 30.12.1987

Odhod avtobusa iz Doline ob 6.30. Vožnja preko mejnega prehoda Ferne-tiči. Po opravljenih carinskih formalnostih nadaljevanje vožnje mimo Po-stojne, Ljubljane in Celja do Čakovca. Kosilo. Vožnja do jugoslovansko-madžarske meje ter prehoda Goričan-Letenye. Carinske formalnosti (ure-ditev vizuma). Nadaljevanje izleta ob južni obali Blatnega jezera do Siofo-ka. Postanek. Po prihodu v madžarsko prestolnico ogled mesta. Namesti-tev v Hotelu. Večerja in prenočišče.

II. DAN - 31.12.1987

Zajtrk. Ogled mesta z vodičem. Videli bomo: Trg herojev, Štefanovo cer-kev, Parlament, Grajski hrib z Matjaževovo cerkvijo, Ribiško trdnjavo, Cita-dela, Nacionalni muzej, kjer hranijo znamenito Štefanovo Krono, stadion Nep. Sledi kosilo. Po kosilu prosto. Silvesterska večerja. Nočitev.

III. DAN - 1.1.1988

Zajtrk. Prosto dopoldne. Kosilo. Po želji organiziran ogled Budimpešte. Ogled predstave: gledališče ali balet. Večerja in prenočitev.

IV. DAN - 2.2.1988

Zajtrk. Organiziran izlet v okolico Budimpešte. Kosilo. Prosto za indivi-dualne ogled. Na večerjo Vas bomo peljali v tipično madžarsko restavra-cijo Čardo, kjer Vam bomo ob ciganski glasbi postregli z nacionalno hra-no. Nočitev.

V. DAN - 3.1.1988

Zajtrk. Povratek proti Jugoslaviji ob severni obali Blatnega jezera do naj-lepšega kraja Tihanya. Ogled. Nadaljevanje vožnje do meje, carinske for-malnosti in prestop meje. Na jugoslovanski strani kosilo. Izlet bomo zaklj-učili v poznih večernih urah v Dolini.

CENA POTOVANJA 430.000 Lir

Cena je preračunana za 40 oseb. Če bo število prijavljenih manjše in če se stroški prevoza povečajo si pridržujemo pravico, povišati cene.

V ceno so vključeni avtobusni prevoz, gostinske storitve navedene v pro-gramu, bivanje v Hotelih kategorije B, vodstvo in organizacija izleta ter ogle-di po programu. V ceni niso vključeni stroški za vizum.

Izletniki morajo imeti veljavni potni list ter 2 sliki.

Za informacije pokličite na telefonsko številko 232223.

Vabljeni!

Zakaj ne morem biti komunist

Začela se je kampanija vpisovanja v našo partijo. V uredništvu smo menili, da bi bilo lepo, če bi «pogreli» staro pesnitev, ki jo je naš časopis že objavil v številki 149 z dne 28. septembra 1922. Pesem «Zakaj ne morem biti komunist» je v nemščini zložil Catilina. Prevajalec, ki se je skrnil pod kratico Klem (Klopčič Emil, to je Mile Klopčič) jih je pred nekaj leti nekoliko popravil in objavil v Pavlihi.

*Prvič, jaz sem človek spoštovanja,
drugič, nisem še brez stanovanja,
tretjič, šefu svojemu sem prava dika
in beda še ne tare me velika.
Četrtrič, ženo moral bi prositi dovoljenja,
petič, kakšnega bi znanci bili mnenja?
Šestič, če šefu na uho bi priletelo,
da vrh vsega sem naročen na «Delo»?
Sedmič, pa v akordnem delu zdaj se*

*[trudim
in faktično — besedo častno nudim —
nimam časa nikdar nič za zborovanje,
osmič, nič kaj ne diši mi plačevanje.
In pa: to mene vendar se ne tiče!
Dandanes človek mora biti zvit
in čakati, da led bo prej prebit.
Devetič: v splošnem tole naj povem:
še zmerom tehtam, vendar še ne vem,
ali naj se jim pridružim ali ne.
Tu mir — dolžnost tam, kajne?
Pogostoma kot črv se zvijem v kolobar.
Verjamem, da res prišel bo vihar,
toda tovariši — veste, začasno
imam to stvar še za zelo opasno.
Zato desetič: komunist vam bom postal,
ko boj se vaš bo z zmago dokončal.*

Darovi in prispevki

Ob poravnavi naročnine prispeva to-variš Vladimir Abram iz Nabrežine 10.000 lir za sklad Dela.

V spomin na dragega moža Karla da-ruje tovarišica Roza Godnič iz Nabre-žine 10.000 lir za sklad Dela.

Partija smo mi

Te dni je tovariš Natta v Rimu otvoril kampanjo za včlanjevanje v partijo za prihodnje leto. Morda bo zvenelo nekoliko retorično, vendar se letošnja akcija za zbiranje novih članov odpira v drugačni klimi kot v zadnjih letih, ko je v okviru partije bilo čutiti nekakšno utrujenost, skoraj bi rekla obup ob zadnjih volilnih zapadlostih. Toda zadnji kongres in razprave, ki so ga spremljale in mu sledile niso ostali brez sadov. Ravno te dni beležimo vrsto zmag na področju, kjer smo se komunisti tako dolgo osamljeno bojevali. Vladne sile so priznale, da se brez komunistov ne bo dalo izpeljati institucionalnih reform, ki jih država tako krvavo potrebuje. V Milanu se je obnovil razgovor s socialisti za sestavo levičarske uprave. Slovenci se veselimo zmage naših zastopnikov v parlamentu za kritičnega zakona za zaščito naše manjšine, ki se je še pred kratkim v tišti politični klimi zdel vse bolj oddaljen. Tovariš Natta je podčrtal, da smo komunisti izšli iz obdobja pretirane samokritike in iskanja razlogov za neuspeh izključno v nas samih.

Zadnje obdobje je bilo zelo hudo za vso levico. Spričo krize na vseh področjih političnega življenja (pomislimo le na absurd referendum, za katerega so le redki napovedali negativen glas) se je le redki napovedali negativen glas se je zaupanje ljudi v metode demokratičnega boja omajalo. Pred škandali in korpucijo, ki kraljujejo, lahko bi rekli, malo povsod, nejasnim (in ne slučajno) političnimi igrami strank, ki nam vla-

dajo že štiri desetletja, ni čudno, da se človek počuti odrezanega, nepomembnega, da se zateče v domače okolje, ki mu nudi že dovolj težav, da mu ne preostane ne časa ne energij za iskanje zunanjih vzrokov, torej politično udeleževanje. Politični manevri so premagali tudi sindikate, ki so se znašli v zadnjih letih v najgloblji krizi povojne dobe. Toda te igre so očitno le šle predaleč. Ob zadnji stavki so sindikati znali ponovno enotno nastopiti proti finančnemu zakonu, ki je požrl vse dolgoletne obljube o zmanjšanju davčnega pritiska in politiki za zaposlovanje.

Toda te zmage niso prišle same od sebe. Družbeno življenje se ne bo spremenilo, kot se ni nikoli, brez trde bitke, brez osebnega angažiranja vseh, ki jim je napredek pri srcu. Pritoževanje in kritiziranje za zaprtimi domačimi vrati ne prinese niti rešitev niti tolažbe. Tudi ni dovolj, da z glasom ob volitvah izrazimo podporo stranki, ki nam je najbližja. Stranko sestavljajo ljudje. Ena od kritik, ki jih je prejela naša partija, je ta, da je premalo v stiku z vsakodnevnimi problemi prebivalstva. Poleg tega, da so druge stranke neprimerno manj povezane s prebivalstvom (in se ob problemu omejijo na tiskovno noto ali preprosto molčijo, kot se je zgodilo na primer ob dogodku na vzhodnem Krašu ob zadnjem referendum, ko je edino partija imela za potrebno, da se pogovori z ljudmi), moramo upoštevati, da smo partija med ljudmi mi sami.

Vprašanje aktivnosti v partiji je eno od osnovnih problemov, o katerih razpravljamo. Zadnji kongres je prinesel nove zamisli o sekcijah, ki naj bi se ne omejevale na dolgočasno in nevhvaležno delo zbiranja finančnih sredstev in raznašanja tiska. Toda zato, da se sekcija lahko posveti vsestranski aktivnosti, potrebuje predvsem aktivne člane. Na drugi strani tradicionalno delo v sekciji ne more vzbuditi zanimanja in tako se ustvari začaran krog. Iz njega moramo nujno izstopiti, ker partija brez sodelovanja svojega članstva postane res stranka kot vsaka druga, čeprav zagovarja drugačne interese in se bori za naše potrebe.

V sredo okrogla miza KPI o reformi sodstva

V sredo ob 17.30 bo v Hotelu Savoia Excelsior okrogla miza na pobudo tržaške federacije KPI na temo: «Nujnost reform na pravosodnem področju in pravice državljanov: prednostne pobude KPI». Prisostvovali bodo sen. Francesco Macis, predsednik odbora za izvolitev in imuniteto parlamentarcev, prof. Giorgio Spangher s pravne fakultete Tržaške univerze ter zastopniki Združenja sodnikov in Odvetniške zbornice, med temi sodnik za mladoletnike Bruno Cherchi in odv. Remo Cuccagna. Predsedovala bo sen. Jelka Gerbec, odgovorna za komisijo za pravosodje.

Isto bi lahko rekli za naš časopis. Že dolga leta je obseg Dela omejen in vsebina premalo pestra. Zaradi tega postane tudi nezanimivo samo pisanje vanj. Kdor bere osrednje partijsko glasilo, l'Unità, je gotovo opazil, da se v zadnjih letih daje vse večji poudarek sodelovanju z bralci. To je nujno, če naj bo vsebina aktualna, zanimiva za vse. Minili so časi, ko smo čakali kako se bo partija izjasnila o vprašanju, kakšne bodo «direktive». Seveda ne moremo pričakovati, da bo partijsko glasilo postalo nekakšna prosta tribuna, kjer vsak lahko pove svoje ne da bi mu kdo odgovoril. To niti ne bi bilo demokratično, ker le iz soočanja različnih mnenj lahko izluščimo pravilno stališče. Toda tudi nihče se ne sme bati, da bo zaradi svojega mnenja kako ožigosan ali da ne bo imel priložnosti bolje izraziti morda slabo izrečene misli.

To kampanjo za včlanjevanje moramo torej izkoristiti zato, da damo vsakemu možnost, da se vključi v naše delo, tako v sekciji, kot v tisku. Vsi, ki smo izbrali partijo ker mislimo, da najbolje zastopa naša prepričanja, smo zavezani za to, da bodo naši problemi in naše želje dobili izraz v njej.

V ponedeljek 7. decembra je devinsko-nabrežinska sekcija KPI Enrico Berlinguer priredila v gostilni Urdih v Mavhinjah proslavo ob osemdesetletnici oktobrske revolucije. Na proslavi je s svojim recitalom «Spomin na bodočnost» nastopila mladinska skupina «P. Tomažič», ki je med prisotnimi žela številne pohvale.

Gambassini in naši lovci

Zakonska ureditev lova je bila od nekdanj kočljivo in delikatno vprašanje. Zadnje čase se je tudi širša javnost začela zanimati za te probleme. K temu jo sili povečana ekološka zavest in skrb za usodo narave in okolja. V vsedravnem merilu je diskusija o pravni ureditvi lova zadobila včasih tudi zelo ostre tone. Prišlo je do sporov med lovci (in njihovimi organizacijami) ter ekologisti. Nekatera stališča, kot na primer zahteva, da bi z zakonom prepovedali lov, so res demagoška in izven vsake stvarnosti, na drugi strani pa se soočamo z neizpodbitnim dejstvom, da v Italiji lov absolutno zakonsko ni urejen, kar dopušča, da se številni brezvestneži vdajajo tej dejavnosti, da bi s tem potešili njih divjaške strasti.

Komunistična partija Italije bo predstavila svoj zakonski osnutek, da bi končno tudi v Italiji zakonsko uredili to vprašanje. Komunistični zakonski osnu-

tek se zavzema za edino možno in sprejemljivo rešitev tega vprašanja, to se pravi, da štiti in uveljavi načelo, da mora biti lovec tesno povezan s teritorijem, kjer ima pravico do lova. Edino na tak način bomo uresničili aksiom «lovec enako ekologist», ki naj bi bil steber nove filozofije lova, za katero se praktično ogrevajo vse lovske organizacije. Danes se na primer dogaja, da lovci iz Milana v obdobju, ko ptice selivke odpotujejo v toplejše kraje, najamejo kar avtobuse in se v trumah spustijo na jug Škornja, denimo na polotok Gargano, da bi tam streljali na vsako stvar, za katero menijo, da bi lahko bila ptica. V tem slučaju je res farizejsko govoriti o lovcih ljubiteljih narave.

Razveseljivo je, da je naša dežela v tem primeru svetla izjema. Furlanija Julijska krajina je pravno že uredila zadevo. Lovci iz FJK lahko lovijo samo v rezervatih, kjer so dodeljeni. Na tak na-

čin se vsakemu lovcu zagotovi možnost, da se dejansko poveže s teritorijem, kjer ima pravico do lova. Zaradi tega je deželni svet «Italijanske lovske federacije», ki ima svoj sedež v Vidmu, dne 30.12.1985 sprejel pravilnik, ki določa da imajo prebivalci občine, kjer je rezervat, prednost na lestvicah za dodeljevanje novih lovcev v rezervate. Deželni pravilnik za imenovanje lovcev v rezervate namreč predvideva, da se domačinu (t.j. lovcu, ki živi v občini, kjer je rezervat) takoj ko vloži prošnjo dodeli 7 točk, lovcu, ki živi v pokrajini 3 točke, in dve točki tistim, ki imajo stalno bivališče izven pokrajine, kjer je rezervat. Ta pravila veljajo za vso Furlanijo Julijsko krajino.

Ta pravični kriterij, ki ga bo parlament zelo verjetno raztegnil na vso državo, pa v Trstu očitno moti melonarskega prvaka Gambassinija, ki je 6. oktobra letos v deželnem svetu vložil svetovalsko vprašanje, da bi izvedel, citiramo: «Ali Deželni odbor in pristojni odbornik so seznanjeni z resnimi negativnimi posledicami, ki jih ti kriteriji (za imenovanje lovcev v rezervate op. ur.) povzročajo v Tržaški pokrajini in ali ne mislijo pozvati upravno telo rezervatov, naj določi nove diferencirane kriterije». V nadaljevanju Gambassini našteje razloge, zaradi katerih naj bi Deželni svet to storil, navajamo: «Prvič, Tržaška občina praktično sovпада s samim mestom, medtem ko skoraj ves kraški teritorij, torej tudi rezervati, sovпада z ozemljem manjših občin Tržaške pokrajine. Drugič, iz tega izhaja, da je lovcem, ki stanujejo v Tržaški občini, kljub temu, da so med lovci v večini, praktično onemogočeno, da bi bili imenovani v rezervate ali, da bi dobili dovoljenje za premestitev (iz enega rezervata v drugega op. ur.), v kolikor jih domačini neizbežno in stalno prekosijo pri točkovanju. Tretjič», tu Gambassini pokaže na kaj cilja s to komedijo, «mimo očitne krivične in diskriminacijske situacije, je ta proces že povzročil še bolj zaskrbljujoč fenomen etnično-politične karakterizacije rezervatov kraške planote, ki škoduje italijanski komponenti in ki jo moramo prišteti slavo-komunistični smeri (v izvorniku impronta slavo-comunista), ki že nekaj let karakterizira vodenje "Pokrajinske lovske federacije" iz Trsta».

Tako Gambassini. Za komentar smo vprašali tajnika Pokrajinske lovske federacije Pietra Petruzzija, ki nam je takole odgovoril: «Menim, da je pravilnik, ki velja za ves teritorij naše Dežele, povsem pravičen, ker vsakemu lovcu omogoča, da se vključi v kak rezer-

Deset let zbora Jadran

Slovenci iz Miljske občine so v soboto zvečer v Ljudskem domu na Koročih proslavljali desetletnico ustanovitve zbora Jadran. Zbor se je tokrat prvič predstavil številnemu občinstvu s celovečernim programom. Poznalo se je, da so se pevci za to priložnost še posebej potrudili. Požrtvovalna zborovodkinja Mirjana Bonet je v program vključila vrsto znanih in priljubljenih pesmi, pač kot se spodobi za take jubileje. Na proslavi je tudi prvič nastopil dekleški zbor, ki se je lepo odrezal. Napovedovalec je bil tovariš Kiljan Ferluga. O njem je v svojem pozdravnem govoru poslanec Willer Bordon dejal, da če ga nebi bilo, bi ga morali ustvariti.

Društvo Slovencev Miljske občine je za ta jubilej in za 96-letnico organiziranega petja miljskih Slovencev izdalo brošuro, kjer je na strnjen način podana zgodovina organiziranega slovenskega petja v Miljski občini. Na koncu brošure je podana kronologija nastopov zbora Jadran od leta 1978 do danes. Za raziskave, besedilo, slike, opremo in prevode so poskrbeli Liljana Čač-Cossi, Kiljan Ferluga, Djego Kolarič, Marta Ščuka-Vodopivec, Korado Švab, Vesna Zahar-Tul in Branko Žerjal.

vat. Menim, da je prav, da imajo domačini pri točkovanju določeno prednost, ker ravno oni največ skrbijo za dela v rezervatu. Vedeti morate, da lovci vsako leto poskrbimo, da bi živali lahko udobno preživele zimo ali pa, skrbimo, da določene vrste živali ne bi izumrle na našem območju. V nekem smislu skrbimo za naravno ravnovesje okolja. Zaradi logističnih težav je povsem očitno, da teh obveznosti ne opravljajo (oziroma opravljajo v manjši meri) lovci, ki živijo v mestu. Kdor biva v bližini rezervata ima nedvomno več možnosti, da bi ta dela opravil. Zaradi tega je pravičeno, da domačini uživajo tudi določene prednosti, ki so točno opredeljene v pravilniku. V Tržaški pokrajini se ne dogaja prav nobena diskriminacija. Domačini uživajo določeno prednost pri dodeljevanju točk izključno zaradi tega, ker živijo v občini, kjer je rezervat. Njihova narodnost — bojim se, da ravno to najbolj peče Gambassinija — ni-

ma prav nikakršne zveze s točkovanjem. Povsem logično se mi zdi, da narodnostna sestava lovcev, ki živijo v teh občinah, povsem zrcali narodnostno sestavo občin samih. Argumenti, ki jih navaja Gambassini so res smešni. Pomislite kako komično in absurdno bi bilo, če bi se na primer kak videmski prvak boril proti karnijsko-demokrščanski usmeritvi tamkajšnje lovske zveze. Verjetno bi se mu vsi smejali. Z Gambassinijem se dogaja isto, le da tu imamo opravka z določeno narodnostno situacijo, ki pa, še enkrat ponavljam, nima nikakršne zveze s pravilnikom dodeljevanja točk. Mogoče ne veste, da je tudi Gambassini lovec. Pravico do lova ima v rezervatu v Saležu. Osebnostni zelo rad izvedel, koliko kilogramov soli ali krmila je Gambassini raztrosil v rezervatu prejšnjo zimo. Da, prav rad bi to izvedel».

Walter Škerk

SLOVENSKO STALNO
GLEDALIŠČE

IVAN CANKAR

KRALJ
NA BETAJNOVI

Režija: Mario Uršič

Premiera v petek, 18. decembra
ob 20.30 v Kulturnem domu
v Trstu - abonma red A

Ponovitve

v soboto, 19. decembra ob 20.30
abonma red B - prva sobota
v nedeljo, 20. decembra ob 16.00
abonma red C - prva nedelja

Medla nedelja za naš nogomet Grgič tristokrat za Zarjo

Ivo - Boris Grgič

Naše enajsterice so se v nedeljo dokaj slabo odrezale. Proseško **Primorje** je v Ronkah proti istoimenski vrsti izvojevalo neodločen izid. Vse kaže, da so se rdeče-rumeni kar navadili na bel izid, ki zagotovo ni navdušujoč, nedvomno pa omogoča ekipi, da se premika na lestvici, kar je za novince nedvomno uspeh.

V drugi amaterski ligi je najbolj razočarala **Vesna**, ki je v gosteh remizirala brez zadetkov proti zadnje uvrščenemu San Nazariu. Ta rezultat je za ekipo, ki računa na napredovanje nedvomno neuspeh. Kriški igralci so igrali dokaj medlo, tako da so še poglobili skrbi navijačev, ki jih je že «poparila» katastrofa iz prejšnjega kola, ko so Križani na domačem igrišču izgubili proti solidni ekipi CGS. Igralci so se takrat opravičevali, češ da so podcenjevali nasprotnika. Nedeljski nastop pa daje slutiti, da obstajajo za slabo igro tudi drugi, globlji, vzroki.

Še slabše se piše **Zarji**, ki je doma izgubila proti Opičini. Žal Bazovci že nekaj nedelj igrajo dokaj slabo, kar se je takoj zrcalilo na lestvici. Naj omenimo, da je v prejšnjem kolu tovariš Ivo-Boris Grgič tristotič oblekel dres domače ekipe, kar je nedvomno zavirljiv športni dosežek. Čestitamo.

Kras je v nedeljo remiziral (1:1) z ekipo San Luigi. Kras tokrat res ni imel srce, saj so gosti izenačili zadetek Mosetti-ja, ko se je regularni čas že iztekel. Trener Ellini je lahko z igro svojih varovancev zadovoljen, žal je napad dokaj sterilen.

V tretji amaterski ligi pa sta bila na programu kar dve derbija med našimi ekipami. **Juventina** je v gosteh premagala Sovodnje z neobičajnim rezultatom 5:2. **Mladost** in **Gaja** pa sta v Doberdobi remizirali (1:1). Breg je premagal Euforio s klasičnim 2:0. **Primorec** je na domačem igrišču remiziral z ekipo Fincantieri (1:1). Med tednom je bilo v Trebčah dokaj živahno, saj je prišlo do zamenjave trenerja, kar je zbudilo šeprečje polemik.

SLOVENSKI IZSELJENCI IZ FURLANIJE-JULIJSKE KRAJINE

Kako ponuditi mladim korenine

Geslo »kultura za nove rodove«, pod katerim je potekal nedavni občni zbor Zveze slovenskih izseljencev iz Furlanije-Juljske krajine, je še kar najbolj izrazilo pomembnejši del delovnega programa te organizacije, ki se približuje dvajsetletnici obstoja, in tudi njeno strateško usmeritev: skrbeti tudi za drugi ali tretji rod ljudi, ki so zadnja desetletja, a tudi prej, odšli po svetu iskat delo.

Nov program dela Zveze slovenskih izseljencev iz Furlanije-Juljske krajine je bil začrtan že pred dvema letoma na občnem zboru v Reziji, na tokratnem v Čedadu pa so precej jasno določili, kaj vse je treba storiti v prihodnjih treh letih – in še potem naprej tja do leta 1997 – da bo geslo »kulture za nove rodove« tudi uresničeno, kolikor bo to pač mogoče z močmi, predvsem pa z denarjem, ki ga bo imela zveza. Pravzaprav je svojevrsten absurd, hkrati pa zvesta podoba razmer v krajih, iz katerih je šlo toliko slovenskih ljudi v svet – se pravi v Nadiških in Terskih dolinah, Reziji in tudi Kanalski dolini – dejstvo, da se je tak ambiciozen in sodoben program v resnici rodil iz razočaranja, lahko bi rekli iz obupnega spoznanja, da se izseljenci vsaj množično ne bodo nikoli več vrnili v rojstne kraje.

Prvo desetletje popotresne obnove je sicer prineslo pravo gospodarsko prenovo večjemu delu Furlanije, toda visoke doline med hribi so kljub izjemni finančni podpori krajem, ki jih je prizadel potres ostale nekam pozabljene, še bolj revne, kot so bile kdaj prej. In če je to veljalo za kraje, kjer žive Furlani, je še toliko bolj držalo za kraje, v katerih živi slovenska narodnostna skupnost v Videmski pokrajini. Vsekakor med hribi zgubljeni vasi, brez ustreznih cestnih povezav, brez kanalizacije, skratka brez večine tistega, kar sodi med najbolj temeljne pvine sodobnega življenja, predvsem pa brez prave gospodarske dejavnosti, kljub vsej domačnosti, s katero pa sta tudi temeljito opravila potres in tudi popotresna obnova, ne morejo privabiti prav veliko izseljencev, vendarle še vajenih drugačnih razmer, še manj pa njihovih otrok ali vnukov, da bi se vrnili kar za stalno.

Na občnem zboru izseljencev je bilo slišati, da nezaposlenih ni, ko ni nobene industrije. Toda v desetih izrazito slovenskih občinah v Benečiji se je število prebivalcev v zadnjega

četrt stoletja prepolovilo, prav tako je zdaj več kot polovico manj aktivnega prebivalstva. Po nekaterih ocenah Zveze izseljencev je zdaj drugje po Italiji ali pa kje po svetu – od Avstralije do obeh Amerik – vsaj 60 odstotkov nekdanjega prebivalstva Nadiških dolin. Svoj problem je tudi izrazilo staranje prebivalstva vsaj v nekaterih krajih, ki spet prinaša nov problem: spreminjanje kmečkih domačij v vikende, ki jih kupujejo meščani in tako posredno raznorodujejo slovenske kraje.

Deželna vlada Furlanije-Juljske krajine je sicer pripravila poseben načrt za razvoj hribovitih območij, toda očitno bo šel večji del sredstev v Karnijo in še kam, kjer ni Slovencev. Podobno ni nobenih zagotovil, da bo nov zakon o gospodarskem razvoju obmejnih območij, po katerem bodo v naslednjih letih prav tako razdeljevali ali pa vsaj posojali na sto in sto milijarde lir, izdatneje podprli gospodarski razvoj odročnih slovenskih krajev. Za denar, ki ga italijanska država namenja za uresničevanje osimskih sporazumov, pa v slovenski Benečiji pravijo, da gre tako in tako samo v Trst in Gorico. Navsezadnje pa v slovenski Benečiji precej previdno premišlujejo o 30 milijardah lir, ki jih je italijanski senat minulo nedeljo potrdil za triletno podporo slovenski manjšini v Italiji in italijanski v Jugoslaviji. Zakaj uporaba tega denarja je povezana z izglasovanjem posebnih zakonov (globalnega zaščitnega zakona ali pa zakona o financiranju slovenskih kulturnih ustanov). Prav zdaj pa v Furlaniji-Juljski krajini, kjer se je v resnici že začela predvolilna kampanja za junjske deželne, pokrajinske in tudi nekatere občinske volitve, kar precej politikov meščanskih strank in tudi socialistov spet govori, kako globalni zaščitni zakon nikakor ne bi smel veljati tudi za slovensko narodnostno skupnost v Videmski pokrajini.

Družbena in gospodarska podoba slovenske Benečije je torej vse prej kot spodbudna in vabljiva za množično vračanje izseljencev. Toda vsaj narava je lepa, dejavnost raznih slovenskih organizacij in institucij pa dovolj podjetna in domiselna, čeprav povezana z velikimi odpovedovanji, da se italijanski večini navkljub vendarle dogaja dovolj slovenskega, da izseljence tudi iz daljne Avstralije in Latinske Amerike, še več pa seveda iz zahodnoevropskih držav, vsaj za počitnice vleče v domače kraje. Naj omenimo samo teritorialno organizacijo Slovenske kulturno-gospodarske zveze ali Slovenskega deželnega združenja in še Slovenskega raziskovalnega inštituta v Čedadu, zasebni dvojezični vrtec in prva dva razreda osnovne šole v Špetru in še umetniško društvo in galerijo, tednik Novi Matajur in štirinajstnevnik Dom, vrsto kulturnih prireditvev in festivalov, nekaj slovenskih županov... Zvezo slovenskih izseljencev, ki ima kot izseljeniška organizacija, čeprav pod čudnim naslovom skrbniške ali socialne službe, tudi svojo deželno veljavo, hkrati pa dobiva od deželnega ministrstva za izseljenstvo podobno kot šestero sorodni italijanskih organizacij vsaj nekaj denarja za svojo dejavnost. Predvsem pa ima tudi svojo svetovno razsežnost. Mogoče samo nekaj števil: več kot štirideset sedežev na vseh koncih sveta, poleg osrednjega politično-kulturno-organizacijskega sedeža v Čedadu še skoraj povsem avtonomne federacije na raznih kontinentih, na seznamih članstva v tujini pa vsaj tri tisoč družin, kot pač v tej zvezi štejejo člane. In prihodnje leto bo v Buenos Airesu dograjen

velik izseljeniški dom, prvi tak objekt Zveze izseljencev, v katerem bodo poleg številnih večnamenskih dvoran, čitalnice in podobnega tudi hotelske sobe, od katerih bodo vsaj nekatere namenjena ostarelim in onemoglim izseljencem. Vse plačano in izplačano iz solidarnostnega sklada, v katerega se stekajo prispevki z vsega sveta.

Na 8. občnem zboru Zveze izseljencev, ki bo prav zaradi zgraditve doma prihodnjega decembra v Argentini, bodo verjetno govorili in vsaj v mislih načrtovali podobne domove tudi v drugih državah, v katerih je veliko izseljencev iz slovenske Benečije. Toda veliko prej bo stekel že potrjen delovni program, ves usmerjen v informiranje izseljencev – a tudi širše javnosti – o problemih slovenskih ljudi v Videmski pokrajini in vsej Furlaniji – Juljski krajini in v poročanje o življenju izseljencev. Tako naj bi v prihodnje vsako leto izšlo od 8 do 10 na novo preoblikovanih števil glasila Emigrant; vsako leto naj bi izdali vsaj po eno videokaseto z glasbo domačih ansamblov (Nediški Puobi, Trepetički itd.) in s filmskimi posnetki domačih krajev in življenja v njih; prihodnje leto naj bi izšla Zgodovina izseljevanja iz slovenske Benečije, ki jo pripravlja Slovenski raziskovalni inštitut; v prihodnjih treh letih pa naj bi se zvrstile tudi fotografske razstave – dopolnjene z ustreznimi kulturnimi sporedi – o slovenski Benečiji v Milanu, Rimu in Torinu.

Že geslo občnega zbora o kulturni za nove rodove in delovni programa jasno kaže, da bo delo Zveze v prihodnje in dobršni meri usmerjeno predvsem v informiranje drugega ali tretjega rodu izseljencev. Mladim, ki pogosto ne znajo beneškega narečja ali italjanščine, naj bi bila namenjena vrsta akcij in publikacij v francoščini, angleščini, španščini, ki naj bi jih seznanila z deželo njihovih očetov ali dedov, jim pomagala do zdaj tako priljubljenih »korenin«, do zgodovinskega spomina in narodnostne identitete ali pa vsaj občutka za rod in njegovo kulturo. Vse to naj bi bilo delo komisije za mlade, ki naj bi že v prihodnjih letih med drugim poskrbela za ustanovitev mladinskih organizacij Zveze izseljencev.

Druga pobuda, ki najbi bila prav tako uresničena v enem izmed prihodnjih let, ima za zdaj samo še angleško ime: International Slovenian Club. Gre pa v resnici za nekakšno združenje vidnejših Slovencev z vsega sveta – strokovnjakov na svojih področjih, umetnikov, javnih delavcev poslovnežev itd. – ki naj bi ob pozabljanju nekdanjih ideoloških razlik in lokalne ozkosti podpiral – moralno, a tudi finančno – kulturni in družbeni razvoj in uveljavljanje mladih Slovencev v tujem svetu, a tudi domačih krajev.

Z vsjo svojo načrtovano in že uresničeno dejavnostjo je Zveza izseljencev iz Furlanije-Juljske krajine nedvomno ena najpomembnejših organizacij slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, predvsem pa v slovenski Benečiji, Reziji in Kanalski dolini. Saj že zaradi spoznanja, da čas ob precejšnjem nezanimanju deležnih in vsedravnih oblasti dela proti njenemu članstvu in tudi proti krajem, ki so jih izseljenci nekoč zapustili, išče nove poti uveljavljanja in tako po svoje bistveno prispeva k odpravljanju emarginacije in zaostajanja krajev in ljudi, ki jih ima za svojo bazo – bi rekli po naše – s tem pa tudi uveljavljanju in razvoju vse slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

MIRO POČ